

1.º URTEA

IBAIZABAL

52.º GUEIA

IGANDEETAN IRITETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Abendua-ren
28.ºEuskalerrian, iru peseta urtean.— Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1902-ko Abendua-ren
28.º

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beltez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

¿ZEGAITIK ETE DA?

Itaune onessegaz neure buruari galdoka leguez sarri ibili naz, euskeldun edo *fuertista* euren buruak eguiten zituenen edo dituenen eguitzen batzuk euskerearen eta beraz Euskalerriaren kalte direanak ikusirik, zelan dan ausse igarri nai, ta ezin igarri; aditu nai ta ezin aditu. Eta bertoko barri eztakianarentzat, igarkizun erreza ezta.

Itaune ori nire buruari erazoten eutsan lenengo oarpen edo *observazioa* da, ikustea urteko egun eta igande bat ez beste guztietan, errosario donea euskeraz esaten dala elizetan (aitzen da oraindik euskerea bizi dan tokietan). Elduten da Errosario-ko-igandea, ta egun orretan, kaleak dagozan errietan kalerik-kale, eta aibakoetan eliz-inguruan edo beste-*la*, erderaz kantaten dabe: *¡Pa... dre... nues-tro...! ¡Dios... le-sal-ve...!*

¿Zegaitik eteda egun onetan erderaz eguitea? ¿Bearbada Elizeak galaz dabelako euskeraz kantatea? Ezta ori izango. ¿Lenengo aldiz ipini zanean errosario ori, erdeldun abadeak Euskalerrian buru zirealako? Ez. ¿Nundik eta zetatik etedator ba? Itauneka ene buruari, aratu eta astertzen dot igaro dan guizaldia ta berak diraut: «Guizaldi orretako euskeldunak guk baino euskera obeto ekiela, ta gueienak eta batez be elizguizonak *fuertista* zintzoak zireala.» Guizaldi onen erechiari, oker zagoz ez zuzen zagoz erantzun baga, aurre-ra ni, gu baino euskeldun obeagoak direala esaten dabenen eguitadeen oarpenak gogoan dodazala.

Elduten dira bardin Maiatzeko ta Baguilleko illak, done Antonen, Ama Birjina karmengoaren, done Erroken eta beste donien bederatzi-urrun eta gauzak; abadeak irakastegui edo *pulpito*-tik illaren edo bederatzi-urrunen irakurraldia euskeraz eguiten badau, koruko musikuak erderaz urtengo dabe erririk gueienetan; eta sarritan goiko ta beeko bitzuak erderaz, euskera eguiten dan errietan. Gauza onek erazoten eustan oztera be: baiña ¿zelan izan leike au? ¿*Romanones*-en bat izan etezan gauza onek erderaz ipintera lotu zitubena gure eliz-guizonak, naita izan eurak euskeldun onak eta *fuertista* erri-

meak? Eztago ba orretariko entzuterik. ¿Bestelan zelan adituten da au, zelango euskelduntasun eta *fuertista* suna zan eta da euren?

Neure erantzukera ta opai bakarra ausse da: *ex fructibus eorum cognovitis eos*. Egui-eguiatz, biderik artezena nor zer dan ezagututeko orrisse da, esan neban; ez, esatea gu au gara ta ori gara ta bestea. Bakocha, bere gutadeak azalduten dabe, zer eta nor dan; eztago orrelango mutillik, guero ta guero be, euren janbea salatuaz jarraitzen dabe eurak (eguitadeak).

Ondino be, ezin ikusi neban ondo nundik etorren euskeldun doillorkeri au, ta ene buruari itauneka narrakon ¿ezeteegoan Euskalerrian errosarioa lenengoz ipini ebenean, Aita gureari, Agur Mariari, Gloriari ta alan orduko ta gueroago ipini direan bederatzi-urrunak, euskeraz kantateko musikea nok ezarri? Musiku ta koblakari autuan dira ba batezbe, euskeldunak mutillak, neraustan buruak. ¿Eta euskera ederrean eguiñ ez gauza orrek? Ez. ¿Done Inigo-ren kantua ta beste gueiengo leguez, lenengotatik elizetako abade nagusiak aitatu ditudan gauzak euskeraz ipini izan balitue...! ¿Zeinbat mesede aundi eguingo eben, aguintuaz bakochak bere *organisteari*: «zeuk euskeraz ipini ezin badozuz, neuk aurkituko dot zelan eta nok eguiña». Au eguiñ ezaz zeinbat kalte ekarri dabeen.

Gogakizun onekaz esaten neutsan neure buruari, ¿inok sekula be ez gogarpetutea aibat euskaldun on eta *fuertista*-en artean, eguitzen orrek? Oneen euskalduntasuna, asko esatea da baiña, Madrilgo ministro-en errellijioiak baino charrago dirudi.

Euzkadi-ko erririk gueienak euskerak ipinitako izena daroe euren bekorian, Jaunak Erri ausse izentau eutsan euskereari, ta Erri onetako semeak, indartu ta zabaldu bearrean bera, gueldi-gueldi zuzitu, galdu ta eskabideak kenduaz doaz, guero esateko: «atera eguiñ bear da emendik, euskereak ezetako be eztau balio ta» Au eguiñ izan balebe katalanak eta beste erriak euren berbeteagaz, onanche aurkituko zirean, ¿Baiña gaur zelan dagoz katalanak eta? Apezpikora-guñokoak bere alde dituela. Gureak inor be eztauko alde.

Sustraia billatu neutsanean «zegaitik eteda»-ri euskeldun biotzaren gu-

tar charrean, neuk neure buruagaz euki neban autualdian, euskel-semeak bakarrik aín prestuezak izateak, gogoia illundu ta itzaldurik biotzak eguiñ eustan sotin bategaz esan neban «Jaunak nai dabena izan beite»
ERROTA.

JESUS-EN JAIOTZA

(Euzkara zale apaiz On Ramon Iratzola jaunari)

Billanziko-Zortzikoa

1

Illaren ogueita lau
gau abendukua,
da gure Jasus ona
bai jaiotakua;
mirarizko jaiotza
zori onekua,
graziaz zerutikan
etorritakua.

2

Argui denen arguia
jaio da munduan,
Jose eta Maria
daukazki onduan;
aingueru pilla berri
bere inguruan
zerutik etorriak
jaio dan orduan.

3

Zeru lurren jabea
Belen portalian,
jara non agueri dan
pobretasunian;
astua ta idia
dauzka aldamenian
gossatu dediñ aien
berotasunian.

4

Oso soñu ederra
entzun da bizi-
biotz pozgarria ta
ssamurra guztiro;
aingueruen abotik
entzuten da guero,
miragarizko itz au
Gloria in excelsis Deo.

5

Artzai pilla bat dator
menditikan bera,
gure Salbatzailea
non dan ikustera;
Bere aurrean pozez

belaunikatzera,
eta fede bizian
adoratutzera.

6

Dantza, poza, soñua
da bere urrian,
inguru denak datoz
sasoi ederrian
denak guelditzen dira
belaunka lurrian,
biotza pozturikan
beraren aurrian.

7

Pillaka dakazkite
chit gauza egokiak,
Jesus maitiarentzat
prest erregaliak;
sagar, inehaur, babarrun
gaztain egaztiak,
eta bizkar gañetan
zintzilik ardiak.

8

Non nai entzuten da gaur
alaitasun otsa,
era bat botarikan
naigabe ta lotsa;
kanta zagon guk ere
pozturik biotza,
mirariz betetako
«Jesusen jaiotsa.»

PEPE ARTOLA.

Donostian.

EUSKALDUN ERDALZALEA

Miri mani moni tokes.

I

—Ara ba Pachika; bakoitzak bere iritzia esango du, baino nik diot enaizela ni Olatatzen jaioa, ezta ere Olatzko Miel eta Marissaren alaba.

—¿Emakumea! ¿zer esaten ari zera? Nik beñipein ezagutzen zaitut jaio ta berealitik, eta Olatatzen jaiotzat, eta ango Miel eta Marissaren alabatzat zauzkat.

—Eztakizu orde zuek zer guertatu zan ni jaio nintzanean.

—Emakume bat gueiengo munduratu zala.

—¿Eta guero?

—«Otz eztana bero» esan oi dute gure errian.

—*Baia que prescura.*

—¿Zer guerta zan ba?

—Bi aur batera eraman guinuzten bataiatzera; bat Markes batena, eta

bestea Otalatzkoa; eta an *ponda*-aldean, ezta kigu *desonidoz* ala *maliziz*, unneak trukatu ziran, eta Markesarena eraman zuten (au da, ni eraman ninduten) Otalatzera, eta Otalatzkoa Markesarengana.

—Eta zuk, inondik dakizu ori?

—Ondocho dakienak esanta, eta gainera, neronek ere zerbaicho, gauza andirik ezipada ere gogoan det.

—Eztezu alajaina oroizkin edo *memori* charra!

—*Apenas*, esango nuke neronek ere; eta oraindik nere azal-piñ, begui-eder, oiñ-polit, esku-chiki eta guerri meak, beste doai askorekin batean, adierazten didate ni naizela andizki kasta.

—Bai, eta gainera zure apaindu-naia, eta lanerako nagitasuna, arako choro-aize doatsuarekin batean, adierazten dago etzerala zu baserrikoa.

—*Me parese*; eta berriz nere *errespeto* eta *formalidadia*?

Berriketan zijoala bidean nai aibat goratu ezinez bere burua, egur batean oiñ bat trabaturik, muturraz aurrera lurrera erori zan. Ala bearrrik an sortu zan nunbaitetik ere Markos Gazteikoa, eta onek jaso zuen lurretik bereala. Bai? Bere gainean zituan egurrak.

—*A ber?* *Atrebitu* ikutzen neri, nor eta baserritar bat; orisse baiño *errespeto* gueisseago det guero nik. Lenengoagatik barkatzeizut, baiño berriz beste orrenbeste guertatuko balitz.... *no sé, no sé como anda en mundo educación*.

Onela itz eguin zuen Inasik. Markos ikaraturik zegoan, zer esan etzekiela; baiño ala ere asi zan esaten: badakizu ba, mesede eguita adiskideari....

—Adiskiderik bat bakarrik det nik eta ori da, *Mirimanimonitokes* (1), erantzun zion Inasik.

—Nik eztaikit ba erderarik, eta parkatu.

—*Bueno, conprome, entendi*.

Nai zukean Markosek nolabait ere adiskidetu Inasirekin, eta bigaramon artaldean esan zion enparantz.

—Inasi: eguingo degudantz aldi bat?

—Danbolin soinuuan? Ez *por sierto*; oso *sosoa* da.

—Emakumea, zozoaren kanta eztezu aiñ charra ere.

—*Otra sosara*. Eztet gogorik eta eskerririk asko.

Markosek alde eguin zuen andik, eta gueroago nun ikusten duen kitarra soinuuan dantzari eta *balseoan* Inasi gurea. Baiño inola izan zitekean, baldin guiza-semeak ikutzerik ere nai ezipazuen? ¡Aaa! Orduan gogoratu zitzaion gauza bat. Adiskiderik bat bakarrik zuela esan zion, eta adiskide ori zala.... inola zan ba?... ja bai! *Mirimanimonitokes*. Izen onek erderazkoa zirudien eta baita ere Inasi-ren dantzari lagunak. Urase berbera izango zan *Mirimanimonitokes*.

(1) *Mirame y no me loques*.

II

—Inasi inola etzera gaur izan konunioan?

—Buruko miñez egundu naiz bart gau guzian eta guero goizean logura.

—Zerk eguin otedizu ba?

—Eguia esateko, Prailleak.

—Konfesioan?

—Bai emakumea. Eztet uste guizon orrechek jakinduri aundirik duenik, *imposible*.

—Omen dakizki ba beinipeiñ zazpi izkuntza, ta eztu izan bear aiñ makalare ere.

—Beinipeiñ mundua eztuasko *korritu*.

—Espania, Prantzia, Italia eta Amerikak ere zerbait korrituak izan bear ditu ba.

—Ez orde Madrill ta Paris ta oiek; jori da kontua!

—Eztakit. Nun daude erri oiek?

—*Norle* aldean.

—Beguirazu ba, Norte-Amerikan uste det izan dala.

—Ba orduan ezta Markes eta ez andizki arrazakoa.

—Eztakit; baiña dakidana Praille sartu aurretik eun milla eta guciago peseta eman ziztela beartsu edo *po-breai*.

—Beraz zoroa da. Bai, bai; orain konturatzen naiz. Bestela inola esan neri esan dizkidan gauzak? *Inposilbe*.

—Zer esan dizu?

—Ez guciago *balseorik* eguiteko pekaturako bidea dala ta. *Konke id....*

—Eta zuk zer erantzun diozu?

—Eztezala pentzatu, *imajinatu* ere *sikiera*, nik *errespetorik* eztedala guizaseameekin. Esan diot Markosekin guerta zitzaidana ere eta badakizu zer esan didan?

—Zer esan dizu ba?

—«Ukitu bategatik ainbeste *esprukulo*, eta guizaseameari oraturik, lapak aitzari bezela, arratzalde guzian *balseoan*» Ori da ibiltzea zaietan zintzo eta irinetan zoro.

—Beraz utzi bearko dizu *balseoari*.

—Nik? Praillearen esanagatik? *Muchas gracias*.

—Esango balizu sendakin edo mediku jakintsu batek, edo askok, edo denak esango balizute onelako janari ez jateko, zeren pozo edo *benenoa* daukan, jango zenduke?

—Ez enechoa, ez naiz aiñ zoroa; *prudenzia* apureho bat, badet, bada maitecho det nere gorputza.

—Eta anima?

—Maiteago.

—Bada gorputzarentzat janaria beziñ bearra bada ere animarentzat noizean bein jostaketa, au pozoiduna bada *balseo* dan bezela, inoiko dez *balseoan* jarraitu?

—¡Nai! ¡nai!.... *De toros moros*, nik lenengo eguingo dedana da, nere gurasoak zein diran jakin, eta nolana ere andizkiak izango dira, guero *akomoratu* eta *akaso*, inork daki? nere *Palazioan* baileran bat edo beste eman nezake. *Enpiñ* denporak erakutsiko du.

III

Eskutatu zan Inasi euskalerritik, baiño utzi zuen oroipena. Inasiren ordainaz guelditu zan bere izentzat *Mirimanimonitokes*.

Markosi eman zion Mardillera joan-etorri bat eguiteko zoroaldiak, San Isiridoetako *tren* merkean. Bazi-joan oiñez Mardiltik San Isirdora, berak zionez, eta bidean olezko echechiki batetik ikusi zuen kea ateratzen zala, eta uste izan zuen, errementariren baten suteguia zala. Atean zegoen emakume bat *a los churros*, *a los churros* deadarka. —Achurrak? esan zuen Markosek—atzera biurtzean erosi bear diñat ba bat San Isirdoren oroipen bat echera eramateko. Eta ala sartu zan atzerakoan olezko echecho artan aupada bat atean eguin guizon beltz lodi bat eta emakume oso argal bat, bata baiño bestea zikiñagoak, arkitu zituen barruan; baiño etzeuden gueldi; guizaseamea autsak astintzen zigor batekin emakumeari, eta emakumea *ausilio* deadarka. —Ausi diola? baiño zer ote? —zion Markosek bere artean.

Alako batean aditu zuen. —Markos: *anpara nazazu*. —Ago pusska bat. —erantzun zuan onek. —lenagokoa ere oraindik gogoan diñat. Eta emanzion iguesari.

Emakume ura zan *Mirimanimonitokes*.

P. M.

Echebarriko neure lora maitiari

Ikusirik lora bat

Ez emetik urriñ

Neure pozgarri zana

zein zan Echebarrin

Ni bera eskuratu

Esdaguidan eguin

batek baiño gueiagok

eindabe aleguin

Baia zirkin andirik

Eteutse eraguin

Ai neure biotzeko

Lora usaintsue

Zeure gosotasuna

Kendu naideutsue

baia su, beti nigaz

maite indartsue

susara neretsako

chit atseguintsue

zeralako lorabat

ain birtutetsue.

Zure jatorria da

Echeko-ortue

Seugaz emon ebana

lorasko frutue

ta susanik guztiz,

Maite indartsue

niganako artu Sendun

amoresko sue

Esanas ni bestegas

Ikusko eznosue

Bisi sinian eder

Lorategui baten

Esentzula inok be
kalterik Eguiten
Ta ikusirik nintsala
Ni urreratuten
Zazi beltsak albotik
Eguin eutzun urten
señek galeraso nai
Eustan artuten

alper kantsauko dira-aransata zasi
osasun Ederrian-gu baguera bisi
Nere loria sarri-ingo det ikusi
ta suk maitetasuna-neuri erakutsi
Eguin eskero selan-Eingo disut utsi?
Zara lirio lora-udebarrikua
Euskaldun salemaitte-biotz garbikua
orrissegaitik zera-neure gogokua
demporas lusatuko diskisut eskua
artseko neure maite lora poseskua.

PEDRO ENBEITAK.

ASTEKO BARRIAK

Noz edo bein barri onak emoteko garaia edo okasiñoa eldu jakunean, pozaren pozez prakak be estu estu jatorkuz.

Gobiernuak, ikusirik eta gogoratutik gure Erriko mutiko-neskatoai erderaz irakastea, Anbotoko acha bein mandokeri (beti ezta izango astakeria) izugarriagoa dala, aguinu garratz bat bialdu dau, ainbat lasterrren berealasse ezin bada, urten daielea euskal-errietatik buru-kirtenak mochak daukeezan *maistro-maistra* guzti guztiak.

Beraz uste dogu Urtebarritik aurrera ezkaituela iguinuko eskoletatik euskal errietan zabaltzen dan erdera atsak. ¡Zoriona Euskalerriri!

Erabagui ori artu eidan Madrilgo Gobiernuak, ez bere gogoz, ta bai jakin dabelako zein bide artutera joazan Bizkaiko ta Guipuzkoako Diputaziño biak, eta onen jarraian Araba ta Naparroakoak, eta lau errialdeetako aiuntamentu, batzakuntza ta guizon entzute andiko guztiak edo gueien gueienak.

Zein bide? Gueuk be ezta kigu, zerbait igarri-arren; beinipeiñ angoak, Madrilgoak, ikaratu eidora, ta ollo-narrrua jarri eijake, jakin dabeenean. Onenbestegaz gure irakurleak adituko deuskuelakoan gagoz.

Norbait ezbaian egongo da; ez, ez euki ezbaierik, guizonak. Egunokaz issilka-missilka ta bestela-baitakoan atzera ta aurrera ibilli jakuz gure Erriko nagusi-nagusiok, emen batu ta an banakatu, telegramia dala eskutitza ezala... ibilli da *kospiraziñoa*. Gobiernuak, orraitio, eiza-chakur ederrak daukazanez, jakin edo sumatu dau zerbait, eta onen asmoak ezeztuteko, arrapaladan agueru dau *Gazeta*-n, len aitatu dan erabagui.

¡Alan eguiten dituez gauzak okotzean bizarra ta belarrietan zirtzillurik eztaroen guizonak! Zer ba? Or ibilli Katalan guiza joak leguez, jogaia ta jo bea *potrestea* gaur, *potrestea* biar, *potrestea* urrengoan, *memoriala* Erregue-Erreguiñari, *telegramia* oni,

orri, ta andiko-aldekoari? Ori ezta besterik zaratea, zaratea, ta zaratea baino; chakur ausilaria (edo zaunkaria) ezta izaten aguinakaria. (Ain gagoz pozturik eze, bertsoak urteten deuskue ule ertzetatik be.)

Amandarro ospetsuak, Bizkaia gordeteaitik semeak galdu zituenak, oinordeko edo belauneko asko euki bear ditu gure nagusi naguzien artean; onek be eztagoz azi barik, bada emengo Zubiria-chuk berak bakarrik daukoz zazpi ume guizonoskoak. (Amandarrok baino gueiago.)

Azi an daukagun artean... jez ikaratu euskaldunak!

Romanones anka-errenari esker andiak emon bearrean aurkitzen gara euskaldunak.

Bere aguindu bidebagakoaz biztu dau gure artean euskalzaletasuna, ta ain ondo biztu eze, badakigu Bizkaiko Diputazioan daukala asmoa norbaitek erabakizun edo proposizio bat aguertzeko urrengo batualdi baten, zeinetan aguinduko dan Bizkaia-aren oguipeko edo enpleadu guztiak izan daitezala euskera ta erdera, biak, dakiezanak, bada emen berbeta biak dagoz eta bidezkoa da otseinak edo serbitzariak ugazabaren berbetak jakitea.

Asmo onen jakitun eidera beste diputaduak oraingo, ta ondo eiderichoe, ta uste dabe guztiak erabakizun ori baieztuko dala agueritu ordukosse.

Ja ba, ja ba, Euskal-erriaren ganean dagozan odei astun illun baltz itzalak urratuten asten diran nozbaiz.

Durango-tik diñoskue (jakingo dozua, guizonak, nun dan Durango?):

«Emengo abadeak euki dabe batzar bat, eta berean erabagui dabe, gaurtik aurrera belarrimosskeriak alde batera ichi, ta sermoiak eta meza-ondoko abemariak euskeraz esatea, baita euren artean alkarri euskeraz berba eguitea.

Batzar eta erabaguiaren bear izan barik, uri onetako *señorito-señorita* (1) guztiak asi dira gure berbetea erabiltzen euren esakizun edo zer-esan guztietan.»

¡Aurrera Durango! Etzagoz alperrik Bizkaia-aren biotzean, Urkiola ta Oiz bitartean, eta gure izena daben errekearen ertzean. Ikasi daieela zugandik euskaldun zintzoak izaten, Bizkai ta Guipuzkoako ainbat urik.

Unamuno jakintsuaren eskutitz bat daukagu aurrean, nun diñoskun eskintzen deuskuzala bere buru ez eze besoak be bai, bear badira, euskerea jaso ta ipinteko tokirik goienean; bere azkanengo arnasarte gueure alde dagoala; gure IBAIZABAL gogorik onenagaz irakurten dabela aspaldion; eta guizona dala bera, Romanones bere adizkide andia izan zanari be-taurrekoak edo *antiojoak* jaurtin eta anka osoa austeko.

Milla esker bere eskintzakaitik Aitaren echera datorren seme galduari, ta ichi beio bakean, betaurrekorik jaurtin barik Romanones-i. Beste ankea ausi ezker, bardindu eguingo leuke, ta kalte-ustean mesede andi bat eguitea izan leiteke gure *adiskide* zintzoari.

Euskalerrian euskerea ain bizituerik dabilela jakin dabenean, gure bertetea irakasteko eskolak sortu dira *Navalecarnero-n*, *Mataporquera-n*, *Cabeza de Buey-en*, *Zamarramala-n*, *Valdemoros-en*, *Valdecochinos-en* eta beste leku askotan, eurretako belarri-mochak emen gure artean bizimodua errazago eskuratu daien.

Benetan dira anchiñatik ezagutuak erri orrek oso zaletzat aurreratasun edo *pogreso* (1)-agana, ta entzute ori ondo merezia dabe.

Norbaitek zabaldu dau Bilbon laster ipiñiko dala zerga edo kontribuzio barri bat. Maketo bakoehak amar peseta urtean emon bear izango dituela, emen bizi izateagaitik.

Zurumurru au eldu danean gure anaien (anaiak eizara (!)) belarri motzetara, larritu dira, ta euskerea ikasteko maisu billa eidabiz kale orretatik zear guibelak bota bearrean ainbat maketo, ta euren artean asko eidagoz abizenak edo apelliduak euskerara biurtuten asi direnak; batzuk au erraz eguiten dabe, esaterako, *Rubio*, *Moreno*, *Verdugo*, *Peñalba*, *Robledo*, *Manzanera*, *Pedroso*, *Calleja*, *Rios*, *Casas*, *Carretero*, ta abar, eta abar, baiña *Garcia*, *Perez*, *González*, ta onen antzekoak ñok ipiñi euskeraz? ¡Ezta Cherrenek berak be! buru arguikoa dala diñoe baiña.

Ibitu beitez gure biotzeko *Rodriguez-Garciak*, bada gure ustez amar pesetako zerga edo kontribuzio ori ipuiña da.

Bermeoko *Amarratza* erroak azkatuteko asmoetan eidabill; *Casa-Camiño-k* bere *lebira* luzea saldu gura eidau; *Eperdikarea*-ren kapela koi-peztua, inguelesen batek erosi gura eidau lau chanponean, Londres-ko Museo-ra eroateko; *Ankandi*-ren prakaberna bat, Erri-Batu edo Estados Unidos-eko Chikago-ko feriara eroan bear eidabe; *Ardao-Maisua*-ren arda-oak (Bermeon ur gueza guichi dago) Rusiako enperadorearen rentzat eroango euidue Urtebarritik aurrera, ta maisua danez, iragarri eder bat ipiñi eidau ateburuan «*Proveedor de S. M. el Viejo de todas las Rusias*», bada euskaldunen kontrarioa dan leguez, enperadoreari *Zar* ezteutsso ipiñi gura, ta *Judaski-k* esan deutso *zar* dala *viejo*.

Euskalerriko Ikasola edo *Academia* sortu daitenean, (eta gaur emen dabilan aizeakaz laster daukagu), *Judaskiri* lekueho bat zuzentzen lagun-

duko deutso IBAIZABAL-ek bere indar apurchuakaz.

Saguchuak be bizia parkatzen eideusku euskera maite dogun guztiai.

Bermeoko uriarentzat bene benetako ostargui edo egun-sentia izango da 1903 garren urtearen asikerea.

Albistariaren atal onen buruan esan dogu barri onak emoteko garaia eldu jakula... baiña eztago mundu onetan migots bagako atseguinik, ez illun bagako arguirik, ez jausi-aldi bagako santurik, ez oker-une bagako gauza zuzenik, ezta akatz bagako gauzarik; osona edo *perfecto*-a dan gauzarik ezin leiteke lortu negarrezko toki onetan.

Gure barri pozgarriak, barri mingarri bategaz amaitu bearrean aurkitzen gara, eta da:

¡*Guernika derichon uri ospe andihoa euskaldun biurtuteko asmoetan eidabill!*

Tamala da benetan; bada gauza polita ta erakusgarria zan euskaldunen arbola maitea erdaldunen artean eukitea.

IZKIRIMIRIAK

Aspaldichoan keizatsua zebillen eguzkia etziola biar bezela erantzuten illarguiak. Ikuzirik onen askomoduko ibillerak, artu zuan egun batez gausa guzien Eguilleak emaste-orde emanziangandik apartatzeko asmoa.

Etzeizkion, alde batetik, egoki au eguitea, aurretik erizkidatu edo konstatatu gabe zeruba apaintzen duten beste milla eta milla izar arguitzuaikin: bestetik berriz ezaten zuan bere buru:

—Baiña ¿zein dira ipurt-argui oiek neri neurriak artzeko, izanik ni zeru-argui guzien erreguca?

Izatez eta datez eguzkiarena zan arrazoia; baiña ez dakit zergatik, ejemplo charrik bere mendekoari ez emateagatik, noski, deitu zien izarkoloka jaunchoenari, Merkurio, Saturno, Marte, Jupiter eta gañerakoari, esanaz aien irichia entzun eta aguindea eguin naizuala ark zekarren negozioan. Bildu ziranian beren erre-guearen aguindura izarkoloka guziak, eguskiak itzeguin zien era onetan:

—Nainuke guztizko moduz illarguiangandik apartatu.

—¿Zergatik?—galdetu zioten izarkolokak—¿zer burutasunek emandio bedorren magestadeari?

—Arrazoiez ez nago paltan.

—Agueru bitza bada, gu emen gaude, aiek bidezkuak badira, bedorri jabetasuntzeko, eskubidea eman digun eskeroz, desio duana eguitera.

—Iru arrazoi dauzkat zein baño zein indartzuagoak eta, nere irichian, guztizkuak:

—Lenengoa, ni erretiratzan naizenean orduan irteten da bera; bigarrena, gabaz dabil beti kampoan; irugarrena, egun asko igaro baño len beteak arkitzen da.

Izarkoloka guziak ontzat eman ziztuzten eguzkiaren arrazoi oiek, eta erabaki zuten apartatu zedilla bertatik illarguiangandik, ark desio zuan bezela.

Ez det jakin batu diran ordutik alkarrekin. Uste det, ala eguin arren, illarguiak ezerik eguzkiak ere kulpa baduala; bada deriskiot au bera ga-

baz dabilela kampoan jez degu be-nepein egunez onen berririk aspaldian!

K. AMONARRIZ.

Muslari purrukatu bat joan zan charteletara edo dotriñará sacristia-ra. Vikarioak galdetu zion—Zembait dira Jaungoikoaren legueko mandamentuak—Zazpi jauna—Mandamentuak galdetzen dizut—Zazpi jauna—Iru gueiago—Ordago, dio muslariak deadar aundian.

L. OYA.

Iñossente kapagorri...

I

Zarauzko «Zazpichiminietako» Iñassik zeukan aurreho bat ikaragarriko negartia, ainbesterañokoa ezik, gura-roari gau asko galdu eraziaz gañera ausoak ere errukiz igüinduta zeuzkana. Noizbaitean ezan zioten Iñassiri ausoko emakume batzuek, aurrak sorguñak izango zituala eta promesa eguiteko Guetariako «Sanprontzi» (1) Illuntzian echeratu zan senarra lanetik eta zan zion Iñassik nola eguin zuan promesa fede guzisko bat «Sanpros»-erako eta joan bear zutela urrengo goizean. Batistek erantzun zion, pozik eguingo zuala erozer gauza, aurre bere onera ekartzia gaitik. Ala bear bazan ez bazan, aurrak ezuan gau guzian chintik eguin eta egun sentian jaiki eta poz aundian irten ziran «Sanpros» aldera promesari erantzutera. Guetari atera bai irichi ez irichi ziran sasoiñ, eraso zion ustes uste bagueko euri bizi bizi batek eta Iñassik larritasun aundian (ama-izau) jaso zituan gonak burura aurrehoa eztaltzeko, baiña, igajual, atorra (2) ere jaso eguin zuan gonarekin batean, oroitu ere bague atzekaldiak airian laga zituanik. Onela irichi ziran Guetariako atal aurrera; an zeuden itur-echechoan euriaren iguesi sartuta Pelayo, Krispulo, Ezteban, Kampos, Sakris eta beste asko eta gure famili gajo ura aurrera pasa zanian, erazo zioten danak batetan algaraz, eztanda eguiteko zorian.

Oien istilluetara irten zuten orobat leiota «Errerietak» kaleko gende guziak eta abek ere eraso zioten farra, lertu bearrian. Kalea bukatu eta baktu ziranian gure promesazialak, dio emaztiak, Iñassik, «berriz ere esango dute, bai, Guetariarrak choruak dirala; ¿zer chimuak gu, orrela farra eraguiteko! Senarrak erantzun zion, «maite, neuk ere gogoz algara eguingo nuke besteren emaztia ichura orretan, ipurdia erakusten achituko banu.—¿Zer ipurdi guero? (eskua atzekaldera eramanez.) ¡Baiña guizona! (gonak burutik atzera botiaz) ¿nola ez dirazu ezan lenago nola nijoan?—Nikuste nuan erantzun zion senarrak orrela etortzekoan eguingo zenuala promeza.

L. OYA.

Pernando Amezetarren Kontua

Bein joan zan lagun batekin benta batera, inguru artan festa zan artzaldian, bere lagun bat eta bera sartu ziran ardanguela edo *trabenan* oso goiz artian, eta ardoa ta joku liburua edo kartak arturik, zurrut eguinaz bapo ari ziran jokuan biak.

Nola bertako nagusiak oso ondo ezagutuzten *Prenando* (lenago zorrak utzi ziozkalako) beguiratu charra eguiten zion.

Onek bein ontzikara bat ustu ta dio:—Nagusi, bete bigarrena... ta...

Alako tarte batian Pernando alcha ta joan zan *zerbait* eguiteko aitzaki-akin kampoan, eta eche aurreko putsu sulo batetik ekarri zituben ssal-

(1) Guizona, *señorita*-k atzean ipiñi? Beste baterako ikasituz esaten *señorita-señorita*-ak edo *leta-leta*-ak.

(2) Alan esaten dabe eurak.

(1) San Prudencio, mendi bidetik Zumaiara aldera eleizacho bat, aurraren abogadua.
(2) Camisa de mujer.

buruak, (pulzu somorro beltzak). Malezi guzian sartu zituben azkena aterata zegoan botillara pilla bat, eta basuan zegoan ardo kondora beste pare bat; nagusiari deitu eta esan zion:

—Adi zazu, zer da zikinkeria au? zetzera lotzatzen inori au ekartzia?

—Zer du bada orrek?

—Onak? issalburuak! gaur nola emen festa dan, arduari ura emango zenion, eta argatik urakin batian sartuko ziran.

—Nik ez det orlakorik eguin.

—Ezetz? artu zazu basua eta beguira zaiozu.

—Guizona botilla garbia ekarri det.

—Ea bada ikusi zagan botillakua ala ote dan edo ez dan; zedorrek ikusiko dezu, ara esanak bota zuben basora, eta an azaldu zan sekulako pilla. Merezki zendu ez lengorik eta ez oraingorik pagatzia, au da guizonak enganatzia, ezin ukatuko dezu orain zuk ez dezula bota ura saguira; jerramienta ederra zaude arraua polat!

—Jaunak orra bada; beñere ez ta gaur pizka bat bota diot, or aurreko errekatik, uztez garbia zalakuan, banan barkatu!

—Barkatu? ez ez, merezi dezu justiziar parte ematia, orra nola arrapatzen diran guezurtiak errenak banan lenago.

—Jaungoikuagatik, Fernando, barkatzen dizkitzut zor guziak eta tori beste ardo gordian daukadan on au, eta zuazte zori orduan.

—Edan zadun bada ardo on ori lengo gusto charra kentzeko eta ez eduki bildurrik inork ez du jakingo kontu onen berririk.

Ala arratzalde artan naiko zurrut eguin da aldendu ziran.

PEPE ARTOLA.

GURE ESKUTITZAK

Zarauztik

IBAIZABAL-len artezkari jauna.

Nere jauneta laguna, IBAIZABAL-len 51 garren gueian irakurri det nola nere erritar maite Enrike Elicechearen emazteak emanduen argutara seme eder bat ta izena jarri diotela Juan Maria, ederki Enrike, ontan ematen dezu aditzera seme onak bezela etzerala aztutzen sere Aita zanaz zergatik orrela deitzen zan bera ere, poza aundia artukozuan sure Ama Josepak bere illobachoari izen ori deitzen, Vicentari ere oroituiko zaiorain zarrago nola su bezoetan ibiltzen sinduan eta laztan gozoak emanaz artukodu bere bezoetan sure semechoa, zorianak Enrike zuri, zure emazte, Ama Josepa eta echeko danari.

Donoztiako albiztari batean irakurri det jaun José Gasparr-ek erregruñari eguin dion eskutitza gure euzkara doatzuaren gañean, ezaten diola beste azkoren artean gure izkuntza maitagarria dala paradizoko izkuntza, poztutzenda biotza ekuztean jaun José Gazpar Oregui bezelako apaizak gure euzkara itzalgabearen alde, bai, apaiz jaunetan dago euzkarariindarraemateko biderikonena, ara emen izpillu ederra jarri Oregui jaunak jarraitu naidubenari euskaren alde, ziur egon euskara gorrotatzen dubenak, ala berean eguingo ditubela apaizak. Lengo egun batean ezan dirate; ezin sinizturik nagon gauz bat, eta IBAIZABAL bitartekotzat arturik galdetzen diotet Tolozarrari, eguia aldan beren parrokiaren errozario santua eta bederatzit urrenak erdaraz eguiten didala, ezte uzte eguia izango danik, zergatik Tolozako vikario jauna euzkalzalea beardu izan nik uzte detanez, eta erriaren artean ere 20 tatik eztira izango 4 euskaraz

eztakienik, eta abet berak kampa-rraz piper erri aldetik etorritakoren batzuek edo erreinnuz beztekoak, dana data, erantzungo aldu Tolozarren batek, samintzekoa izango baldin eguia bada gure fueroaren erriburua erdera orren maite izatea.

Lengo berriak jarri bat ezaten dit Benitok ia eztedan Donostiko euzkal peztara joan bear, ezan diot go-goa badaukat, lagun izan ezkeroz prez nago juateko, bai? Prazko Arriolak jua bear emendu, ori orla bada alkarrekin juango guera, ezan da eguin jodegu Donostia, baña emen tziran naigabeak, zarrerako chartelik ezin guenduen billatu, orrela gaudela ezaten dirate nere erritar maite Juan Inacio Uragak eguingo digula bidea peza lekura, ikuzirik berarekin bereala eraman gaitu Teatro edo peza lekura, ja zer atzeguina! aumbezte euzkaldun eche batean bildurik ekuztea, ederki egundu dira danak, baña nere adimentu argalak ezin lezake goratu peza au bear bezela, izango litzake auzardi aundia neretzat oiek neurtzia, baña nola naidan izan benetan ezkalduna, zerbaich lagur-bedein ezango det.

Languille danak ongui eguin dute, bañan modu edo eguite berezz batez Matilde Tapiak eta Juana Andoneguik, aditurik erriaren aldetik chaloa pranko; kantaritaldea ere ongui egonduda, baña bera azko izandu da peza onek suben izateari itzalbat jartze-ko zergatiti uzte dezute? zergatik izan euzkaldun peza, eta kantaldia eguinduen piper erriko, belarri mozt maketo edo erdaldumen izkuntzan, euzkarazko kantarik ezbailegoke bezela zer euzkaldunak, orren bearre-kua aldegu erdera? ezte uzte, azko dira ezan dutenak urrengoan eztala ori guertatuko, euzkal peza dan bezela dana bearko dubela izan euzkaraz.

Ongui eguingo dezute lagun euzkalzaleak, kanta dezagun gure izkun-

tza doatzuan, itzeguin ere bai, eta oroitu zarritan edo ez beñere aztu gure azaba zarrearen oitura garbiaz. Agur urrengo arte.

GENARO ELIZONDO.

Abenduaren 23 Zarautzen.

Lengo egunean artu guenduen Gobernadore barriaren eskutitz bat, nun esaten euskun bere leku edo karguaren jaube eguin zala, ta bortan egoala gure aguinguan gobernadore zan leguez eta guizona zan leguez.

Milla esker Lili jaunari eskute orregaitik, eta opa deutsegu bere kargu ori ichi dañean guzti guztien onetsi edo bendiziñoz beterik alde eguita emendik, eta orretarako beguiratu daiola begui onez Euskalerri ta Euskera gaissoai, umezurtz dagoz eta.

GURE SUSKRIZIÑO-BATZAILLA K

BIZKAIA

Bermeo, José Antonio Zabala; Lekeitio, Julián Zarreta; Lemona, Prudencio Arrieta; Plencia, Bernardino Sierra; Mungia, Eustasio Bilbao; Markina, Felipe Eizaguirre; Durango, Roberto Soloaga; Ondarroa, Aquilino Echevarría.

GUIPUZKOAN

Donostia, Zacarias Leizaola, Loyola, 17, Iburateguia; Azpeitia, Salvador Bengoechea; Bergara, Francisco Oyanguren; Tolosa, Baleriano Mokoroa; Irún, Guillermo Iguaran; Deva, Esteban Egaña; Zumaya, Pedro Ignacio Aizpuru; Zarautz, Genaro Elizondo; Oñate, Fermín Bengoa; Mongrati, Antonio Kerejeta; Eibar, Julián Odriozola; Rentería, Gabriel Echebeste; Pasaián, Juan Valverde; Arechabaleta, Francisco Galdós.

LA EDITORIAL VISCAYA derioben moldagintzan Gran Via, 26 eta Ledesma, 15.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA GUIPUZKOARREZ EGUINA

Euskalerrian	3 peseta urtean
Erdalerrian	6

Guei edo numero bakocho chakur chiki bat

Astean Asteangoa da, ta igandeetan edo domeketan urtetan dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSÉ ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean	peseta 1	lerroa
3.ª	0,20	»
4.ª	0,15	»

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak